

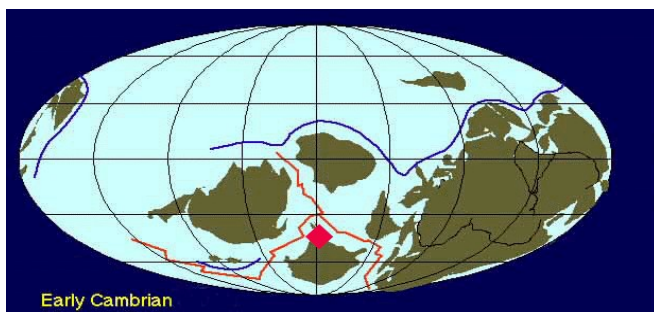
PRÄSTENS BADKAR

Österlens naturskyddsförenings exkursion

13 november 2022

Guide: Kent Larsson

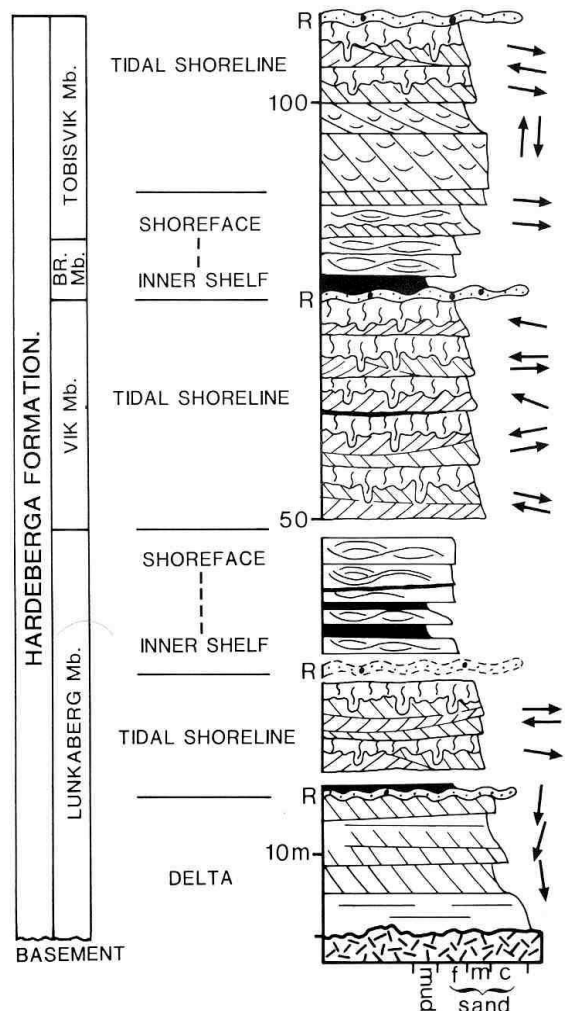
Kambrium (545 – 495 milj. år) förekommer som blottad berggrund inom fyra huvudområden i Skåne: vid Kullaberg (Rekekroken), längs syd- och västsidan av Söderåsen, Romeleåsens NV del, samt på Österlen inom dess mosaikartade berggrund (bruntonade färger på kartan).

Under kambrium låg Skåne långt ner på södra halvklotet!

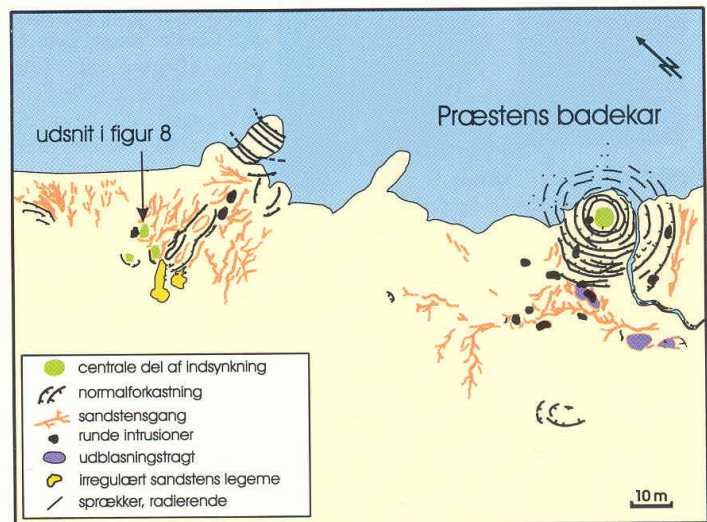
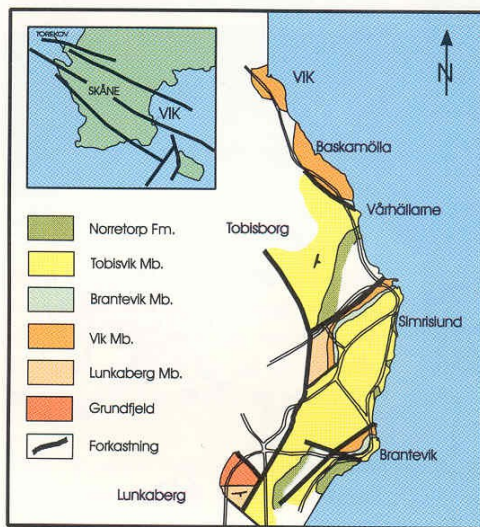
Österlens kambrium

Kambriska avlagringar är relativt väl blottade på Österlen, särskilt längs kusterna. De äldsta, s.k. underkambriska sandstenarna, består till stor del av sediment avsatta i strandnära miljö i form av delta- och tidvattenavlagringar. Ställvis är dessa avsatta under stormförhållanden. Därigenom finns gott om sedimentära strukturer som t.ex. vågmärken och korsskiktningar. Karaktäristiskt för lagren är den rika förekomsten av spårfossil (*Diplocraterion*, *Scolithos*, *Syringomorpha*, *Psammichnites*, *Cruziana*), de allra första tecknen på liv i de skånska sedimentära avlagringarna. Andra fossil, såsom trilobiter och brachiopoder (armfotingar) påträffas mera sällan. Mikroskopiska alger, s.k. akritarker uppträder ibland rikligt. På grundval av dessa fossil, samt de olika bergarternas egenskaper, har underkambrium indelats i fyra olika enheter (members): *Lunkaberg*, *Vik*, *Brantevik* och *Tobisvik*. Dessa bildar i sin tur den s.k. Hardebergaformationen. Vid Prästens Badkar bildar Vik-enheten berggrunden.

Tidvattenavlagringar och spårfossil vid Vik

Underkambriska sandstenar med olika sedimentstrukturer såsom vågmärken och korsstrukturer kan med fördel studeras vid Vik.

Några spårfossil

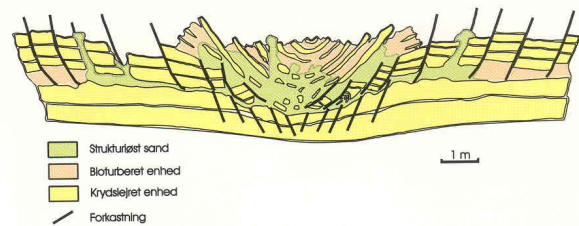
Diplocraterion

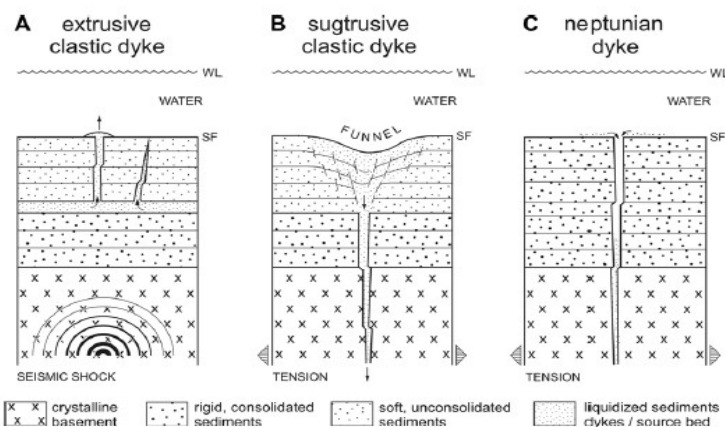
Skolithos

Prästens Badkar

Inom hällområdet finns unika insjunkningsstrukturer, s.k. *trattsänkor*, varav Prästens Badkar är den mest magnifika. Trattsänkor finns också på andra ställen, t ex vid Simrslund och Tobisborg. Troligen har strukturen inledningsvis bildats som en så kallad *sandvulkan* som bildats då artesiskt sandförande vatten har trängt upp längs sprickor på en havsbotten för kanske 500 mil sedan på grund av seismiska rörelser i samband med jordbävningar. Innan sanden sedan har hårdnat helt till sandsten, har vulkankägglan kollapsat ner i sig själv på grund av dragrörelser i den underliggande berggrunden. Dessa trattsänkor anses ha uppkommit genom kollaps av vattenmättade och genomborrade (bioturberade) sandlager som varit måttligt konsoliderade. Möjligen har jordstötter fått den mer eller mindre halvflytande sandmassan att röra sig längs förkastningar. Vid senare jordbävningar har sprickor uppkommit i den nu konsoliderade berggrunden och längs dessa har vattenmättad sand trängt upp och som nu bildar sandstensgångar, som kan bli 20 m långa och 5-20 cm breda. .

Tvärsektion genom Prästens Badkar

Möjlig händelseutveckling bakom uppkomsten av trattsänkor: **A.** Seismiska rörelser i samband med jordbävningar öppnar sprickor i berggrunden genom vilka vattenmättad sand kan tränga upp och bilda s.k. sandvulkaner på havsbotten. **B.** Genom dragrörelser i berggrunden störtar berggrunden in vid dessa sandvulkaner och trattsänkor bildas. **C.** I ett senare skede när berggrunden litifierats kan sprickor, som uppkommer vid jordbävningar, fyllas artesiskt underifrån med vattenmättad sand, men även från löst material på havsbotten, som senare bildar s.k. sandstensgångar,